

Iz Jugoslavije.

— **Zakon o osnovnih šolah** — predložen ministrskemu svetu. Izpremembe z ozirom na izjednačenje zakonov. »Narodna Prosveta« poroča: Po obaveštenju, koje smo dobili projekat zakona o narodnim školama biće ovih dana upućen Ministarskom Savetu, koji će ga potom sprovesti Narodnoj Skupštini. Pošto je ovaj projekt morao biti saobražen zakonima o centralnoj upravi u administrativnoj podeli zemlje, to su u njemu u tome smislu učinjene izmene, koje ni ukoliko ne menjaју načela na kojima je ovaj projekt izrađen.

— **Predlog zakona o civilnih državnih nameštencih.** Na širši odborovi seji O. Z., ki je bila dne 24. maja t. l., je poročal podpredsednik Dovžan, da je zvedel v Beogradu na merodajnem mestu, da namerava spraviti zakon o civilnih državnih nameštencih že prvoga julija pod streho in sicer brez vseh izprememb. Vlada je naziranj, da je uradništvo že dovolj vplivalo na obliko zakona, da se je predlog izdelal s sodelovanjem osrednjega saveza. Trdote, ki se bodo pokazale po sprejetju, se bodo omilile z noveliranjem.

— **Iz tehničnih ozirov smo morali nekrolg pok. ravnatelja Nerata** postaviti na četrto stran, ker smo ga hoteli približiti skupno v eni številki in nekroknjenega.

— **»Oj, Poljane, kraj nesrečnega imena!** Kunštni krajni šolski svet Poljane pri Toplicah je v svoji seji, dne 27. maja 1922, dve uri razmotrival vprašanje: Ali naj učitelj ali šolska postrežkinja odpira šolska okna in zrači šolsko sobo po pouku? Posebno »prečastiti« je zahteval od šolske voditeljice, naj mu prinese šolski zakonik, da bo prepričal Kočevarje črno na belem, da je učitelj v Poljanah obsojen po pouku zračiti šolsko sobo. Res bi bilo treba železne metlje in kunjno v roke, da se izmede take ljudi, ki z svojimi »duhovitimi« možgani mečejo gnulobo in neumnost na vso inteligenco! Sicer bi se morda pogojno v tem slučaju sklenil kompromis med šolsko voditeljico in »prečastitim«: Kadar bo »prečastiti« pometal in zračil poljansko cerkev, takrat bo to delo v šoli vršila šolska voditeljica.

— **Na uspomenu blagopokojnoj † Idu Trampuž — učiteljici.** (Iz Istre.) Satrvene teškoni i dugotrajnom bolju ugasnuše (u Ljubljani) za uvijek vedre oči naše nezaboravne drugarice Ide Trampuž, učiteljice u Opatiji. Ona, dika i ponos roditelja svojih, idealista našeg zvanja, preselila se je u cvatu svog života u vječnost. — Posvetivši se trnovitom učiteljskom zvanju poče službovati 1916. godine i to najprije u Pazinu, a zatim u Opatiji. Providnost božja postavila ju je u naš cvjetnjak na Jadranu, da tu njeguje nježne cvijetiće, što ih sudbina baci u ratje — nemilom neprijatelju . . . Ona je grijala te cvjetove kad im je mraz prijeto, žarom svoga srca, a kad im je sunčana žega zaprijetila orosila ih je svojim suzama. Taj prerano ugasli život, bio je posvećen neumornome radu: radu — što je nadilazio njezinu tjelesnu snagu. Pomoć i utjehu u bolesti tražila je kod roditelja u Ljubljani, gdje joj eto 19. svibnja smrt prekinula za uvijek nit tužnoga života. Naša izmčena Istra plače nad tim nenaknadivim gubitkom . . . Srca naša su se širila zanosom, kad smo se mogli jošte nadati, da će joj se povratiti toli željena snaga, da ponovno stupi u naš krug, te da nas pomogne povesti prema ciljevima, koje svakidašnjost ne može da razumije. Gojili smo nadu i varali se . . . andeo smrti

V teh, dokaj ugodnih političnih okoliščinah so bili sklicali malo let pred l. 1870, kranjski (ljubljanški) učitelji prvi kranjski učiteljski zbor, iz katerega se je izcimilo kranjsko učiteljsko društvo, vse s pristnim slovenskim značajem. Kranjsko učiteljsko društvo je svoj delokrog razširilo na vse slovenske pokrajine in se prelevilo v Slovensko učiteljsko društvo (v letih 1869., 1870. ali 1871.).

K občenemu zboru tega društva so se prvotno vabili seveda le udje. A leta 1872, se je vrli odbor tega društva ohrabil in sklical in zvalil slovenske učitelje iz vseh slovenskih pokrajin. Ta prvi splošni zbor slovenskih učiteljev se je vršil v Ljubljani 24. in 25. septembra. Vodil ga je takratni prvak slovenskega učiteljstva Andrej Praprotnik. Njemu so zvesto stali na strani vrli ljubljanski učitelji, n. pr. Tomšič, Močnik, Gerkman, Belar in drugi. Stegnar iz Idrije, Govekar z Iga, pisec teh vrstic (iz Liutomera). Z ozirom na velik uspeh, ki ga je imel ta prvi splošni zbor slovenskih učiteljev, smemo letos slovenski učitelji tadozgodok praznovati

presadi je u ljepši i bolji život nego joj ga je mogla pružiti dolina suza, zlobe i prevara . . . Sudbina joj nije dozvolila, da se povrati na sinje more, na prekrasnu obalu našeg Jadrana, što ga je toli silno ljubila. Čitavo vrijeme njezine bolesti bilo je napunjeno najvećom tugom: zemlja, gdje je radila, zemlja, kojoj je žrtvovala i zdravlje i život svoj nije se a ma ničim zauzimala za nju . . . te ju u najodsudnijim trenucima otpustila iz službe. Tako rade ovdešnje oblasti s našim ljudima. U svoju svrhu, za svoju politiku bacaju na голу cestu sve — što je naše, ne pitajući se, hoće li tkogod odmah makar i poginuti. — Tebi pak, zlatna dušo, što si nam bila i mila i draga, tebi, što si bila iskrena prijateljica naše mladeži, u čiju korist si kroz 5 godina neumorno radila, bio ti time položen skroman spomenik. Oslobođena si mučnog života, oslobođena si duševnih muka, što si ih vidjela i gorko snašla proganjanjem sa strane naših narodnih protivnika. Tužna Istra blagosivlje tvoje neprocijenjive vrline. Valovlje sinjeg Jadrana šumilo ti vjekovječne slavospjeve. Naša srca plaču za tobom neutješljivom bolešću, predraga, preblaga, nezaboravna naša Ido . . . mnogo vrlo mnogo čemo si reči nad zvijezdama. — Počivaj slatko i bila ti lahka slovenska zemljica, koju si toli žarko ljubila, a vječna spomen ostati će u grudima mladeži, drugova i družica tvojih!

— **Učitelj in stanovanjska beda.** Dosti je učiteljev, ki so imenovani za Ljubljano, a ne morejo dobiti stanovanja. Pri stanovanjskem uradu pa — glejte — dajejo take nasvete: »Poiščite si stanovanje sami in potem to semkaj naznani-te«. In če rečeš: »Poizkusil sem to že na razne načine, pa zaman«, reče se ti: »Potem je izključeno!«. Grozna beseda je to, ki jo morajo slišati starši, ki imajo nadarjene otroke za v šolo, pa jim ne morejo pomagati. In lasje se ti ježe, ko bereš v časopisu inserat, kjer se ponuja stanovanje taki stranki, ki je zmožna najemino plačati kar za 10 let naprej. Ali: Stanovanje z dvema sobama dobi, kdor mi preskrbi 25 tisoč Din proti dogovoru (aha!) Ali ni to odušenje? Ali ni to nesramnost! In tako počenjanje trpi stanovanjski urad, trpi državno pravdnštvo! To boli človeka, ki ima še količkaj poštenja v sebi. In ti, ubogi učitelj, ker nimaš na razpolago 100 tisoč kron, moraš slišati: »Je izključeno!«. In če naposled višji šolski svet učna mesta takih nesrečnih učiteljev razpiše?! No, dober človek je prepričan, da višji šolski svet tega ne stori. S tem bi zavrgel vse razloge, ki so ga vodili pri oddaji teh mest starejšim osebam, ki imajo otroke za v šolo in vrata bi se odprla mladim samcem, ki vedno dobe kako sobico. Kaj nam je storiti? Kdo nam ve kaj svetovati? Kdo nam hoče in more pomagati? Da nam bi pomagali brezsrčni bogataši, to je izključeno. — J. F.

— **Ustanovni občni zbor učit. društva za okraj Doinja Lendava** se ne vrši 17. t. m., ampak 18. t. m., v nedeljo ob 10. uri z objavljenim dnevnim redom v Turnišču.

— **Zborovanje Tržiškega krožka v Št. Janžu** je preloženo z že napovedanim dnevnim redom na soboto dne 17. junija t. l.

— **Maturante 1897** iz učiteljišča v Mariboru vabim, da izrazijo svoje mnenje o morebitnem sestanku. Ker nas je malo, kazalo bi tudi prikloniti se prihodnje leto letniku 1898. — ako nas ti sprejmejo. — J. Klemenčič, Pobrežje pri Mariboru.

— **Stična na Dolenskem.** Dne 27. maja je napravila šolska mladina iz

kot jubilej učiteljskih slavnosti: kajti takratni učiteljski list »Slovenski učitelj« (Maribor) je po pravici o niem pisal:

»V zgodovini slovenskega ljudskega šolstva bo l. zbor vseh slov. učiteljev v Ljubljani z zlatimi črkami zapisan, ako ga bodo nepristranski možje sodili. In to za služi ta zbor po vsej pravici: kajti spolnil je vse terjatve, katere je od njega zahtevalo vse slovensko učiteljstvo, vsa slovenska mladina, ki se sama ne zna in ne more potezati za svojo korist. Prvi slovenski učiteljski zbor potegnil se je za eno najsvežejših pravic slovenskega naroda, za jezik njegov, da se mu ohrani v šolah njegovih, in pognal se je za važni stan, pravzaprav za najvažnejši stan v človeški družbi, za učiteljski stan, ki naj se ne samo ohrani, ampak tudi pomnoži in okrepi.

Ti dve terjatvi ste bili bistveni in glavni točki v zboru slov. učiteljev, ki se izmed vseh obravnjav svetite kot dve bliščeči zvezdi, obljubljaajoč Slovincem boljšo prihodnjost.

Šmarja pri Ljubljani in ne iz Šmartnega izlet, kakor je bilo zadnjič pomotoma poročano.

— **Podpisani naznanja** vsem cenjenim tovarišicam in tovarišem, ki reflektirajo na dan uradne konference v Ribnici, 22. t. m. na skupno kosilo, naj to javijo na podpisani naslov, ki poskrbi, da bodo dobro in točno postreženi. — Ravnateljstvo meščanske šole v Ribnici. — A. Mervič, ravnatelj.

— **Učiteljice! Pesnica** — prva železniška postaja od Maribora proti severu. Pol ure od Pesnice ljubka župnija — Jerenina v Slov. goricah, Prošnje do 25. junija 1922 na kraj. šol. svet Jerenina. Prosto stanovanje.

— **Vabilo k javni produkciji**, ki jo priredi Zavod za slepe v Ljubljani s svojimi gojenci v Novem mestu v čitalnici dne 10. junija 1922, v Kranju v dvorani Ljudskega doma dne 16. junija 1922, v Ljubljani v filharmonični dvorani dne 19. junija 1922, v Celju v dvorani Narodnega doma dne 24. junija 1922. Spored: 1. Kratko predavanje v slepstvu. 2. E. Adamič: a) V goro. Otroški zbor. b) Solncece. Otroški zbor. 3. I. Kiferle: Slov. narodne pesmi. Citre. 4. R. Kreutzlin: Otroška igra. Klavir. 5. Deklamacija. 6. P. H. Sattner: Opomin k petju. Mešan zbor. 7. A. Anđel: Kolo. Mešan zbor. 8. F. Ferjančič: Rožic ne bom trgala. Meš. zbor. 9. P. Schumacher: Scherzo. Štiriročno. Klavir. 10. F. S. Vilhar: Proletni zvuci. Mešan zbor. 11. St. Premrl: Zdravica. Mešan zbor. 12. Dr. Schwab: Dobro jutro. Pev. valček. Mešan zbor. 13. J. Haydn: Sinfonija I. del. Štiriročno. Klavir.

— **Zavod za slepe** priredi s svojimi gojenci javno produkcijo 13. junija t. l. ob 20. uri v dvorani Ljudskega doma v Kranju. Produkcija ima namen vzbuditi v inteligenci in ostalem občinstvu zanimanje za slepstvo. Zato pričakujemo obilne udeležbe zlasti od strani ondotnega učiteljstva, ki naj privede s seboj tudi svoje znance. Pred produkcijo je kratko propagandno predavanje o slepstvu.

— **Vabilo.** Prva mestna deklisla šola pri Sv. Jakobu priredi dne 11. junija 1922 ob 11. uri dopoldne »Matinejo« s telovadbo in petjem v prid »Dječjega doma« v veliki dvorani hotela »Union«. Svira godba na lok. K obilni udeležbi vabi se posebno učiteljstvo, starši in šolska mladina. Vzpored: 1. Petje: »Bože pravde«. Narodne pesmi: a) »Hribci ponizajte se«, b) »Perice«, c) »Rasti mi«, d) »Pa po Kranjskem«. 2. Telovadba: Vaja z obročki. 3. Petje: e) »Od dakle si momo?« f) »Na obali«, g) »Oj Korano«. 4. Telovadba: Dve prosti vaji. 5. Petje: h) »Slovensko dekle«, i) »Tiha luna«, j) »Slovenec, Srb, Hrvat«. 6. Telovadba: Dve rajalni vaji.

— **Popravek.** Pri razpisu služb okr. šol. v Mariboru v 22. šte. »Učiteljskega Tovariša« se ima l. točka pravilno glasniti: Fram, petrazrednica, služba za učitelja ali učiteljico. — Razpisana je le ena služba in ne dve.

Vestnik učit. ženskih ročnih del.

»ŽENSKA ROČNA DELA IN UČITELJICE«, (Piše: R. S.) (Dalje.)

Pouk v ž. r. d. se začelja s kvačkanjem. O kvačkaniu mnogi trde, da je nepotrebno, posebno tuneškim motivom se odreka praktičnost. Sploh se smatra kvačkane kot tuje, nam vsiljeno r. d. Izvor in starost te tehnike se nista mogla s preciznostjo dognati. Šele pred nekaj desetletji so našli pri izkopavanju koptičkih

Mi spoznamo za Slovence dva faktorja, od katerih je zelo odvisna njih boljša ali slabša bodočnost. Ta dva faktorja sta, kakor smo že omenili: slovenski jezik in slovenski učitelj v slovenskih šolah. In če še dalje pramislmo, vidimo, da je naposled vse le v enem faktorju združeno, da pride vse le na slovenskega učitelja. Zlasti v sedanjih dobi, pri sedanjim vladanij ležeče je po večem ves karakter šole na učitelju. Če učitelj ne ljubi svojega naroda, če noče ravnati na njegovo korist, če je brezvesten — hitro lahko uniči slovenski značaj šole, in ni se mu bati kake graje od strani svojih prednikov, kateri po večem še to odobrujejo. In če so šolski predniki tudi za slovensko šolo, so največkrat predobri, da bi tako početie učiteljevo grajali.

Brez malo izjem je po vseh slovenskih deželah šolstvo popolnoma v rokah učiteljskih, in le na učiteljih je, kako lice in kako jedro imajo slovenske šole, ali so podobne boli nemškimi, laškimi ali slovenskim šolam, ali pa da so čisto slovenske šole.

grobov kvačkane predmete iz 5. stoletja. Zaslediti se pa ni moglo če so bili Koptom sprejeli vero. Po Evropi se je razširilo sprejel vero. Po Evropi se je razširilo kvačkane šele začetkom 19. stoletja. Kazvilo pa se je skoro v vsaki deželi drugače, na podlagi drugih motivov. Pot v šolo mu je odprla njegova vzgojna sila. V sestavi začetnih vzorcev je najbolj sorodno, nekako nadaljevanje Fröblovih del za otroške vrte. S črtami in ploščicami zida razne geometrične podobe, okrašene z ornamentami. Iz kaosa, ki vlada v mladi glavici izloči lepe rede in vrste. Ob enem omogoči na lahek način zadobiti spretnost pri zadelovanju niti. Tehnika kvačkane je najlažja, tedaj neka lestva, po kateri dospje učenka do spretnosti in umevanja drugih tehnik r. d. Deklica, ki zna kvačkati se prav hitro in lahko nauči pletenja, kleknanja itd. Kvačkane ne zahteva od otroka še toliko znanja v računstvu kakor pletenje, zato je uvedeno in primerno za najnižjo stopnjo.

Praktičen pomen pa ni manjši.

V sedanjih, za ročno delo tako strašnih časih se je praktičnost tega predmeta obnesla. V vasi, v hribih redijo ovce, predejo volno. Iz nje izdelujejo ne samo nogavice, ampak tudi s tuneško zanjk kvačkane nedrece, lepe in trpežne rute, spodnja krila, še celo odej za postelje so se že lotile pridne deklice. Umne izdelovalke spravljajo svoje izdelke tudi v promet. Videla sem, da prodajajo v mestu rute po tisoč kron komad, jopice pa po 400—500 K. Vse to ročno delo ima svoj temelj na tamošnji osnovni šoli. Šola je bila mnogo let brez učiteljice. Takrat ni nihče delal in nihče ni znal delati omenjenih predmetov. Ko je došla učiteljica je r. d. dobilo tako trdne korenine, da si tam vsako dekle redi (odplača to dovoljenje z delom) svojo ovco. V naši državi se redi mnogo ovac. Kjer ta reja ne uspeva, si redijo zraven goveda po eno ovco le radi velike dragocenosti volne, kot varhinje proti mrazu. Saj se da iz nje izdelati nešteto mnogo oblačilnih predmetov. Mislim tedaj, da ne kaže opustiti kvačkane na osnovni šoli. Popolniti bi se nač še moral pouk, spraviti v zvezo z računstvom in risanjem. Vsposobiti bi se morale učenke, da znajo čitati in posneti vzorce iz knjig, ki bi se morale uvesti v šolo, ker bi se stem pridobilo, prihranilo mnogo dragocenega časa, deklice bi pa delale bolj samostojno.

Književnost in umetnost.

JEDNA ANKETA. »SRPSKI KNJIŽEVNI GLASNIK.« (Nastavak).

Dragiša Lapčević (Beograd). »Razgovori koji treba da dovedu do sporazuma moraju se, dakle, otpočeti na bazi materijalnih, ekonomskih uslova i potreba pojedinih krajeva. Kad se oni, t. j. ti uslovi i potrebe potpuno istaknu i jasno formulišu, onda je lakše do sporazuma doći. Jer oni onda postaju oslone tačke za grupacijo i opredeljevanje masa. Tada se tek može doći do demokratske solucije.

Demokratsko rešenje ovoga pitanja, garantovana što šira i što punija samouprava i razvitak kapitalizma će učiniti svoje, te će, kroz 20—30 godina, nestati sasvim onih pojava koje danas uzbuduju naš politički život uzajamnim optužbama i obostranom romantikom, podjednako reakcionarnom. Čak se ne če pominjati ni hegemonija plemenska, jer će, u poletu privrednom u koji se treba nadati, nastati hegemo-

Slovenski listi so o tem shodu večinoma istovite poročali in s tem kazali veselje svoje o obnašanju slov. učiteljev.

Drugim pa se ni vredno zdelo, da bi o učiteljskem zboru vsaj nekoliko obširno poročali: stvar se jim je morda premalenkostna zdela. Glej »Novice! Organ Bleiweisa, imenovan oče slovenski; takrat še zelo vpliven list. »Danica!« Cerkevni list, pisan v smislu »Bogoljuba«, je v enem oziru podobna »Tagblattu«, ker oba lista sta grajala učiteljski zbor. »Danica« na kratko; kar je več povedati hotela. Čitalo se je med vrstami: »Tagblatt« pa na dolgo in obširno. Popis obeh listov v ljubljansko »Laibacherico« vred na je hudoben; eden kaže sovraštvo do učiteljstva sploh, drugi pa posebno do slovenskega učiteljstva.

(Dalje prihodnj.)

Pristopite k
»Jugoslovanski Matici!«